

Sekulaarinen stagnaatio kaipaa elvytystä eikä leikkauksia

28. joulukuuta 1938 Harvardin yliopiston taloustieteen professori Alvin Hansen piti merkittävän puheenjohtajan esitelmän American Economic Association'in 51. vuosikokouksessa. Siinä hän arvioi, että Yhdysvalloissa ei enää tehdä riittävästi investointeja täystyöllisyyden ylläpitämiseksi, koska korkotasoa alentamalla ei pystyttäisi kompensoimaan väestönkasvun hidastumisen ja innovaatioiden vähentymisen lamauttavia vaikutuksia. Tuloksena olisi ”sekulaarinen stagnaatio”, hyvin pitkä hitaan talouskasvun aikakausi.

Hansenin ennustus jäi taloustieteen historiaan malliesimerkiksi siitä, kuinka odottamattomat tapahtumat joskus kääntävät kokonaan kehityksen suunnan. Seuraavana vuonna näet puhkesi toinen maailmansota, jonka valtavien ihmisuhrien ja aineellisten tuhojen jälkeen seurasi ”kasvun kulta-aika”, neljännesvuosisata 1948–1973, jona talouskasvu oli ennätysnopeaa – Yhdysvalloissa keskimäärin 4,1 ja Suomessa peräti 5,1 prosenttia vuodessa. Taus-talla olivat mm. jälleenrakennus, ”baby boom” ja lukuisat innovaatiot, joista monet olivat syntyneet jo sodan aikana.

75 vuotta myöhemmin toinen taloustieteen professori Harvardista, Lawrence H. Summers, nosti esitelmässään ja kirjoituksissaan sekulaarisen stagnaation jälleen keskusteluun, myös kansainväliselle tasolle. Hän mainitsi samat syyt tälle ”uudelle normaalille” kuin Hansenin ja kiinnitti huomiota korkojen painumiseen lähelle nollassa sekä siihen, että palkkojen ja hintojen lasku – siis deflaatio – vain pahentaisi ongelmaa nykyoloissa, koska se heikentäisi kokonaiskysyntää.

Suomessa sekulaarisen stagnaation hypoteesi ei ole vielä kovin tunnettu, mutta meillä on ollut jo ennen Summersia oma keskustelumme väestönkehityksen ja tuottavuuden hidastuvan kasvun vaikutuksista. Nämä huolet on tavattu kiteyttää julkisen talouden kestävyysvajeeeksi, jolla on perusteltu leikkauksia julkisiin menoihin. Väitetään, ettei meillä ole uudessa normaalissa varaa entisentasoiseen hyvinvointivaltioon.

Tämä suomalainen leikkauslinja on kuitenkin erittäin outo verrattuna Hansenin ja Summersin ehdottamaan päinvastaiseen talouslääkkeeseen, elvytykseen. Julkisia menoja tulee lisätä voimakkaasti erityisesti infrastruktuuri-investointeihin ja kaikenlaisiin muihin kohteisiin, jotka myös elvyttävät yksityisiä investointeja ja kulutus-kysyntää.

Hyvä kysymys, jonka jo Hansen esitti, koskee elvytyskeinojen riittävyttä. Uuden maailmansodan kaltainen ”keino” on vältettävä. Olisiko nyt massiivinen ponnistus ilmaston lämpenemisen estämiseksi riittävä panostus? Entä jättimäiset väyläinvestoinnit kuten rata Jäämerelle tai tunneli Tallinnaan? Arviot näiden hankkeiden suuruusluokista eivät oikein vakuuta. Tietysti hyvinvointivaltion laajentamisessa olisi vielä paljon mahdollisuuksia, mutta sitten alettaisiin kysellä Hansenin tapaan, olisiko meillä varaa loputtomaan velkaantumiseen. Joskushan siinäkin tulisi raja vastaan.

Mutta entä jos elvytys maksaisi itse itsensä tai ainakin keventäisi valtion velkataakkaa? Sehän helpottaisi myös kestävyysvajetta ja hyvinvointivaltion rahoitusta. Tällaisia hyvin uskottavia laskelmia voidaan tehdä Suomellekin, mutta ovatko päättäjät valmiita nielemään ne? Silloinhan olisi myös tunnustettava, että leikkauslinja vain pahentaa velkaantumista.

Tietenkin menoelvytys yleensä aluksi paisuttaa velkaa. Tuotot kertyvät vasta vuosien mittaan. Helpottaisi, jos vientimaissammekin lähdetäisiin elvyttämään, mutta kyllä Suomella on edelleen varaa velkaantuakin. EU:n säädökset voisivat tosin tulla vastaan, mutta niitäkin saatetaan keventää.

